

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV I D LÄN

D14 Likstammenområdet

Kommun:

Gnesta och Nyköping

Area:

Total area 3 306 ha, varav 1 055 ha är vatten.

Huvudkriterier:

- Område med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer
- Område med särskilt goda förutsättningar för friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser

Stödkriterier:

- intresseväckande natur- och kulturvärden
- orördhet
- stillhet/tystnad/låg ljudnivå
- tilltalande landskapsbild
- omväxling
- särprägel
- att området har sällsynta växter och djur
- artrikedom
- bra vattenkvalitet, lämpliga stränder och bottnar
- lämplig terräng med variationsrik topografi
- förekomsten av sammanhängande gröna stråk
- naturvärden som kan bestå även vid ökad besöksfrekvens
- tålighet mot slitage i de delar som förväntas bli intensivt utnyttjade
- förutsättningar för att vårda området
- förekomst av anläggningar eller service, såsom toalett, sopsortering, parkering, eldstäder, lägerplatser, vindskydd o.s.v.
- att det finns markerade leder och informationsskyltar
- förekomst av brukningsvägar, stigar, vandringsleder m.m.
- möjligheterna att komma till och in i området samt vistas i eller i anslutning till området
- möjlighet att bevara områden utan omfattande anordningar eller anläggningar ("vildmarksområden")
- frånvaro av hinder för områdets användning för friluftssändamål, t.ex. inga eller små inskränkningar i allemansrätten

Friluftaktiviteter:

Natur- och kulturupplevelser, vandring, strövande, promenader, skid- och skridskoåkning, bad, båtliv, kanot, fritidsfiske, bär- och svampplockning, jakt, fågelskådning, övernattning/tältning.

Beskrivning av områdets värden:

Inom Likstammen-området finns en anseelig koncentration av höga natur- och kulturmiljövärden. Förutom sjön Likstammen, som i sig har mycket höga värden kopplat till rent vatten, orördhet och vildmarkskänsla, finns många enskilda större eller mindre områden med höga naturvärden och/eller kulturmiljövärden. Det gäller såväl skogar, myrområden och sjöar som insprängda mindre odlingslandskap. Odlingsmarkerna i anslutning till torp och gårdar har delvis bevarat strukturer från äldre tiders brukande. Många åkermarker inne i skogslandskapet är dock igenplanterade med skog. Skogarna innehåller en för regionen ovanligt hög andel äldre och gammal skog såväl inom skyddade områden som utanför dessa.

Landskapet karaktäriseras av den stora sjön Likstammen som påstås fått sitt namn av att den har tre likstora vikar som utgår från centrum av sjön. Förutom denna sjö finns drygt tio andra sjöar i området. Landskapet är uppbrutet av sprickdalar med mellanliggande moräner. Likstammen ligger på en höjd av 25 m över havet och utgör förutom själva utloppet den lägsta nivån i området. De högst belägna delarna når ca 75 m över havet. Topografin är småkuperad och de större skogsområdena avbryts av sjöar i de lägsta delarna.

Likstammen är ett framstående exempel på en stor näringsfattig klarvattensjö med mycket hög biologisk mångfformighet, vilket förstärks av anslutande mindre sjöbäcken och den oreglerade utloppsån - Vedaån. Sjön är oreglerad och även i andra avseenden endast i mindre grad utsatt för mänsklig påverkan. I Likstammen råder sedan 1989 hastighetsbegränsning till 5 knop i hela sjön. Att vistas på sjön eller utmed dess stränder upplevs som att vara i en vildmark. Det är påfallande tyst och stilla vid denna sjö. Ytterst få motorbåtar, om ens några, färdas på sjön och den som besöker sjön kan ta vatten direkt ur sjön för koka sitt medhavda kaffe eller té. Vattenkvaliteten är god och fritidsfiske kan bedrivas mot lösande av fiskekort. Vintrar med goda isar är långfärdsskridsko populärt liksom fritidsfiske på isen.

I området häckar flera fiskgjusepar och havsörnar som sätter sin prägel på djurlivet. Storlom förekommer också frekvent. Sjön används också av havsörnen från omgivande landskap som födosökning av fisk under höstarna.

Hela området är omväxlande från djupa barrskogar till klarvattensjöar och leende odlingslandskap. Vid Likstammens sydöstra spets finns en välordnad kommunal badplats, och i väster vid Öster Malma finns bad från klippor. Många målpunkter är lätta att nå

Skogar är förutom sjöar den helt dominerande marktypen i området. Trots detta finns förhållandevis många fornlämningar. Förutom lämningar av gravar, stensättningar, torpgrunder och kolbottnar, finns fyra fornborgar, varav Lundby skans längst i norr är den mest välbevarade. Den är belägen inom Utnäsets naturreservat och relativt lättillgänglig. Vid Sticksjön finns lämningar av tidigare hytta och slagghvarp. Där nyttjades vattnet från Stortrön som sedan genom mindre dammar kunde regleras att utvinna kraft för driften av hammaren.

Strandskogarna runt sjön har ett stort lövinslag och har på vår och försommar ett rikt fågelliv. Flera markägare har genom åren lämnat god hänsyn mot strandskogarna runt Likstammen vilket ökar upplevelsevärden av dessa strandskogar. Dessutom hindrar det partiklar av olika slag på vattenmassan.

Torpesta kvarn vid Likstammens sydvästra ände är en bevarad och restaurerad kvarn från 1800-talet. Den ligger naturskönt inbäddad i lövskog vid Kvarnbäcken som rinner genom ett dammsystem från Fräkenkärret ner till Likstammen. Kvarnen och dess omgivningar är ett

välbesökt utflyktsmål och här hålls bl.a. ”Kvarndagen” i hembygdsföreningens regi. Intill Grindviks kvarn sköts en slätteräng av Gnesta naturskyddsförening som årligen anordnar slättergille.

Vid Öster Malma bedriver Svenska Jägareförbundet olika verksamheter, bl.a. visningar av slottet och guidningar i närområdet. Här finns restaurang, försäljning av lokalt producerat livsmedel samt övernattningsmöjligheter för besökare. Öster Malma är i sig ett turistmål som årligen besöks av många från när och fjärran, även en hel del utländska besökare. Huvudinriktningen är jakt och viltvård men friluftsliv i ett bredare perspektiv dras också hit.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden:

Områdets karaktär med genuin vildmarkskänsla samt den stora sjöns alla möjligheter till båtliv, bad och fiske behålls. Stränder hålls allemansrättsligt tillgängliga. Vattenkvaliteten bevaras. Genomförande av skötselplanerna för naturreservaten i området.

Riksintresset utgör inget hinder för småskalig exploatering som byggnation av enstaka hus och etablering av mindre verksamheter. Jord- och skogsbruk kan skötas helt normalt. Syftet med riksintresset är att förhindra storskalig exploatering, dvs. det får inte påtagligt skada det värde riksintresset ska skydda. Eventuell ändrad markanvändning prövas i enlighet med gängse lag (miljöbalken, skogsvårdslagen, plan- och bygglagen). Turismens och friluftslivets intressen ska särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Stora möjligheter finns att utveckla framför allt ledsystemen i området, liksom att tillgängliggöra området för besökare, exempelvis genom bättre information och utveckling av friluftsanordningar. Stor utvecklingspotential finns även i koppling till Öster Malma och all verksamhet som bedriv där.

Planering och säkerställande:

Inom området finns för närvarande fyra naturreservat, Utnäset, Tore grav, Fräkenkärret och Timmermon skyddade.

De fyra reservaten samt ytterligare tre områden är Natura 2000-områden. Ett av dessa är sjön Likstammen. Slätterängen vid Stora Brandsbol är ett Natura 2000 område

Fem biotopskyddsområden i skog finns skyddade med stöd av 7 kap. miljöbalken.

Naturvårdsavtal i skog finns tecknade för ett 10-tal områden.

I sjön Likstammen finns tre fågelskyddsområden med tillträdesförbud del av året.

Generellt strandskydd råder i sjöar och åar 100 meter.

Huvuddelen av området utgörs av skogsmark och där gäller skogsvårdslagens regler om hänsyn enligt 30 §§.

I sjön Likstammen finns en bestämmelse om hastighetsbegränsning av högst 5 knop.

Gnesta kommuns översiktsplan är antagen 2003-12-15 och Nyköpings 2013-11-12.

Områdets avgränsning:

Området omfattar huvudsakligen sjön Likstammen. I väster avgränsas området runt Öster Malma med dess omgivning, D45 Öster Malma (3 kap miljöbalken)

Andra riksintressen som berörs:

Berör riksintresse naturvård NRO 04 010 Likstammen – Trön (3 kap miljöbalken).

Området vid Öster Malma slott är utpekad som Riksintresse Kulturmiljövård, D.

Referenser:

Klass I-, II- och III-områden i länsstyrelsens naturvårdsprogram (1991)

Länsstyrelsen i Södermanlands län, beslut och föreskrifter för naturreservat samt information på hemsidan

Länsstyrelsen i Södermanlands län, bevarandeplaner för Natura 2000-områden

Länsstyrelsens landskapsstrategi (2010)

Strategi för formellt skydd av skog i Södermanlands län, Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen (2006)

Ängs- och betesmarksinventeringen, Jordbruksverket (2002-2004)